

مدلهای تدریس

پدیدآورنده (ها) : به پژوه، احمد
علوم تربیتی :: رشد معلم :: مهر 1364 - شماره 24
از 24 تا 27
آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/245977>

دانلود شده توسط : مهدی به پژوه
تاریخ دانلود : 19/03/1399

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و برگرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

تدریس یا یادداهن رسمی به شیوه‌ها و
شکل‌های گوناگونی عرضه شده و می‌شوند.
بعضی از این روشها به لحاظ مشابهت‌هادر
گروهی و برخی در گروهی دیگر قرار می‌گیرند.
گاهی روش‌های تدریس بر اساس موضوع مورد
تدریس دسته‌بندی می‌شوند (روش تدریس
ریاضیات، روش تدریس علوم تجربی، روش
تدریس زبان و نظایر آن) زمانی روش‌های
تدریس بر اساس تعداد افراد یادگیرنده
(اندازه کلاس) گروه‌بندی می‌شوند. روش
تدریسی که برای کلاس ده تا بیست نفری
مناسب است با روش تدریسی که برای کلاس
صد نفری مناسب است، تفاوت دارد. بهمن
ترتیب چه روشی برای تدریس به یک نفر یاد
گیرنده شایسته است؟ بهترین روش تدریس
برای کلاس ده تا بیست نفری کدام است؟
اصولاً آیا میتوان یک روش تدریس را عنوان
بهترین روش معروفی کرد؟

در طول حیات بشر و قرون و اعصار
گذشته روش‌های تدریس گوناگونی عرضه
شده و برای یادداهن معارف بشری و انتقال
میراث‌های فرهنگی به نسل‌های آینده بکار
گرفته شده‌اند. در طول تاریخ اسرورش و
پرورش، روشها و تکنیک‌های تدریس به مثابه
ابزار و سیله به منظور نیل به هدفهای مورد
نظر و مطلوب «نظام» در خدمت پژوهشکاران
قرار گرفته‌اند.

در این رابطه «جویس» و «ویل»^(۱) در
کتاب مدل‌های تدریس به هفده مدل تدریس
اشارة می‌کنند که خلاصه‌ای از آنها را در
صفحات بعد مطالعه خواهید کرد. مؤلفان کتاب
فوق الذکر این مدل‌ها را در چهار مقوله عده
دسته‌بندی می‌کنند:

یک - مدل‌هایی که روی فرآیند
اطلاع‌رسانی جهت‌گیری می‌کنند.
دو - مدل‌هایی که روی تعامل اجتماعی
جهت‌گیری می‌کنند.

مدل‌هایی

مدل‌هایی

دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران
احمد به پژوه

سه - مدل‌هایی که روی رشد و تکامل
فردی جهت‌گیری می‌کنند.

چهار - مدل‌هایی که روی اصلاح رفتار
جهت‌گیری می‌کنند.

پنجم - مدل‌هایی که روی فرآیند اطلاع‌رسانی
جهت‌گیری می‌کنند: این مدل‌ها در بر گیرنده
روش‌ها و تکنیک‌هایی هستند که رشد هوشی و
بکار بردن روش‌های استقرایی و قیاسی و
توانایی حل مسأله و مفهوم‌سازی و طرز تفکر
علمی و نظایر آن را مطعم نظر قرار میدهند.

ششم - مدل‌هایی که روی تعامل اجتماعی
جهت‌گیری می‌کنند: این مدل‌ها در بر گیرنده
روش‌های تدریس بر اساس همکاری و تعاون
دسته‌جمعی با افراد دیگر می‌باشد. در این مدل‌ها
ایجاد روحیه همکاری و تعاون هم هدف

تدریس را تشکیل می‌دهد و هم‌وسیله همکاری
و تعاون تدریس صورت می‌گیرد. لذا هدف از
حل مسأله و تقویت جریان‌های دموکراسی و
بهبود روابط انسانی میان اشخاص یک گروه
یا جامعه می‌باشد.

هفتم - مدل‌هایی که روی رشد و تکامل فردی
جهت‌گیری می‌کنند: این مدل‌ها روی ارضاء
نیازهای افراد بمنظور شناخت هیئت خود و
ارزش خود و فراهم کردن فرصت‌هایی برای

خلاقت و ابتکار تکیه می‌کنند.
چهار - مدل‌هایی که روی اصلاح رفتار
جهت‌گیری می‌کنند: تنها مدلی که در این گروه
قرار می‌گیرد مدل شرطی شدن عامل اسکندر
است. این مدل شامل تدریس برنامه‌ای و
تدریس حضوری و ماشین‌های آموزشی است
که اساس آن بر پاسخ و محرک (تفویت) میان
معلم و متعلم نهاده شده است.

یک - مدل‌هایی که روی فرآیند
اطلاع‌رسانی جهت‌گیری می‌کنند:

۱ - مدل تدریس استقرایی^(۲)
نماینده مدل: هیلدا تابا^(۳)

تاکید مدل: این مدل روی فرآیند
اطلاع‌رسانی و تبادل دانش میان معلم و متعلم
تاکید می‌کند و آن را در تدریس علوم اجتماعی
مفید میدانند. تا با معتقد بود که رشد جریان‌های
فرهنگی و فکری به طریق استقرایی بهتر
صورت می‌گیرد. همانطور که میدانید سفر از ط
نیز برای اولین بار روی روش استقرایی تکیه
فرآوان می‌گردد.

امیاز این مدل در این است که به متعلم
کمک کند تا در استدلال کردن علمی قوی
شود و قادر گردد نظریه‌هارا خوب درک کند.
همچنین هدف این مدل اینست که متعلم را در

جهت نظریه‌سازی هدایت کند.

۲ - مدل تدریس به طریق علمی یا پرسش و
پاسخی^(۴)

نماینده مدل: ریچارد سوکمن^(۵)
تاکید مدل: این مدل نیز روی
اطلاع‌رسانی و تبادل دانش میان بادهند و
یادگیرنده تکیه می‌کند و به مشاهده دقیق و سوال

و جواب اهمیت خاصی میدهد. این مدل
استفاده از فیلم‌های آموزشی را توصیه می‌کند و
یادگیرنده را به طرح سوال و فرضیه‌هایی در
باره موضع مورد تدریس، و یادهند را به

پاسخگویی به پرسش‌های متعلم به شکل به این خبر تشویق و تحریض میکند. این مدل بدبانی پاسخگویی به این سوال است: «آیا می‌توان طوری تدریس کرد که دانش‌آموزان بتوانند نظریه‌پرداز شوند؟»

۳ - مدل تدریس به طریق پژوهش علمی^(۷)
نماینده مدل: شاب^(۸)

تاكید مدل: هدف عمدۀ از تدریس در این مدل، ایجاد روح علمی و توانایی کاربرد روش

تحقیق در موقعیت‌های گوناگون است. زمانیکه طرز تفکر یادگیرنده علمی شد، میتواند این توانایی اش را در موارد گوناگون بکار گیرد. در خلال دهه ۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰ در آمریکا، از معلمان علوم تقاضا شد که به رشد و توسعه این مدل کمک کنند و در زمینه کاربرد آن در زیست‌شناسی تاکید فراوان بعمل آمد.

۴ - مدل کسب و نگهداری مفهوم^(۹)
نماینده مدل: جروم بروون^(۱۰)

تاكید مدل: «در این مدل روح چگونگی تشکیل مفاهیم، کسب مفاهیم و نگهداری مفاهیم در ذهن تکیه میکند. بروون به روش استقرایی توجه خاصی نشان میدهد و معتقد است که آن‌دیشیدن به شیوه استقرایی در نهاد و سرشت انسان قرار دارد.

او بر یادگیری ریاضیات تکیه میکند و به نظم کشیدن پاره‌ای دانسته‌ها بصورت نظام یافته تاکید می‌ورزد. بروون معتقد است فرایند تشکیل مفاهیم از مرحله حسی آغاز و پس از رسیدن به مرحله نیمه حسی، مرحله سمبولیک را پشت سر میگذارد و بالاخره به مرحله انتزاعی میرسد.

از این رو ظهار میکند ابتدا باید مفهوم اولیه در ذهن تشکیل شود، سپس متعلقات آن در ذهن جایگزین گردد.

۵ - مدل یادگیری اصل^(۱۱)
نماینده مدل: رویرت گانیه^(۱۲)
تاكید مدل: در این مدل به یادداهن و یادگرفتن

کلامی او توجه کرد. همچنین او میگوید که داشتمدنان نظرات خود را در کتابها نوشتند، لذا داشش آموزان باید یاد بگیرند که هر چه بهتر و بیشتر آنها را بخوانند و یاد بگیرند و بتوانند اطلاعات کسب شده را به خوبی ارائه کنند.

دو - مدل‌هایی که روی تعامل اجتماعی جهت‌گیری میکنند:

۱ - مدل تدریس قضایی^(۱۳)

نماینده‌گان مدل: دونالد اولیور^(۱۴) جیمز شیورت^(۱۵) تاکید مدل: در این مدل تدریس به متابه مراجعه به مراجع قانونی و حقوقی میباشد یعنی درک و تحقیق و کسب اطلاعات جدید و سنجش و تست کردن ارتباط آنها با نتایج و اطلاعات قبلی.

این مدل بیشتر در تدریس مسائل اجتماعی بکار می‌رود.

۲ - مدل تحقیق گروهی^(۱۵)

نماینده‌گان مدل: هربرت تلن^(۱۶)
جان دیوئن^(۱۷)

در این مدل بر تأثیر و تأثیر اجتماعی تاکید خاصی می‌ورزند و دیوئن معتقد است که برای رسیدن به جامعه ایده‌آل، باید مدارس ایده‌آل بسازیم. هدف مدل را رشد و توسعه مهارت‌های فردی و اجتماعی برای شرک فعالانه در امور و فرآیندهای یک جامعه دموکراتی از طریق مشارکت‌های گروهی و پژوهش‌های علمی تشكیل میدهد. در این مدل علی‌الاصول مدرسه را به متابه یک جامعه ایده‌آل و مطلوب قلمداد می‌کنند.

۳ - مدل تحقیق اجتماعی^(۱۸)

نماینده‌گان مدل: بایرون میالاس^(۱۹)
بنیامین کس^(۲۰)

تاکید مدل: حل معضلات و مسائل اجتماعی اساساً از طریق تحقیقات آکادمیک و

۴ - مدل رشد شناختی^(۲۱)

نماینده‌گان مدل: زان پیازه^(۲۲)

ایوینگ سیگل^(۲۳)

لورنس کوهلبرگ^(۲۴)

تاکید مدل: در این مدل روح رشد عمومی هوش و توسعه «ساخت‌های شناختی»^(۲۵) تکیه میکنند. نماینده‌گان این مدل معتقدند برای رشد و توسعه بهتر و سریع‌تر «ساخت‌های شناختی» یا رشد فکری، بایستی هر چه بیشتر امکانات تجربه کردن، فرصت‌های تعامل یا کنش و واکنش اجتماعی در محیط یادگیرنده فراهم کرد. در حقیقت میتوان گفت که مدل مذکور بر اساس تحقیقات چهل ساله زان پیازه در مورد رشد هوش پایه‌گذاری شده است.

در این مدل به رشد تفکر منطقی و انتزاعی همانقدر اهمیت میدهند که به رشد اخلاقی و اجتماعی، بطور مثال در سه عدد $\frac{1}{3}$ و $\frac{1}{8}$ و $\frac{1}{7}$ اگر برای گرفتن مسخر جمیعت، همه مسخر جها را در هم ضرب کنیم، یک عمل مکانیکی و چنانچه ضرب مشترک آنها را بده کنیم، یک عمل تفکری انجام داده ایم.

۷ - مدل سازمان دهنده پیشرفت^(۲۶)

نماینده مدل: دیوید آزوبل^(۲۷)

تاکید مدل: آزوبل معتقد است که مطالب درسی باید بطور منطقی، مستوی منظم و مرتبط تدریس شود. وی روی روش ساخته ای تکیه خاصی میکند و مدعی است نظر به این‌که یادگیری کودک در مدارس بیشتر کلامی است پس باید به رشد و توسعه زبان و توانایی‌های

استدلالهای منطقی و صحیح امکان پذیر است.

لذا باید فرستادهای ایجاد کرد تا داشتگی بتواند از طریق مباحثه، تبادل افکار کند و فعالیت مستقبل داشته باشد؛ یعنی هم گوینده باشد و هم شنونده.

۴ - مدل آزمایشگاهی^(۳۱)

(روش ایجاد حساسیت یا گروه تی)^(۳۲)
تاکید مدل: در این مدل به رشد و توسعه مهارت‌های انفرادی و اجتماعی توجه خواهد شد و بر اثر شرکت افراد در جلسه‌های گروهی، خودآگاهی و دیگر آگاهی و حالت‌های انعطاف‌پذیری حاصل می‌گردد. با کم گروه تی، فرد خود را با تغیرات اجتماعی و فرق می‌دهد و به چگونگی برقراری رابطه با دیگران آشنا می‌شود.

سه - مدل‌هایی که روی رشد و تکامل فردی جهت‌گیری می‌کنند:

۱ - مدل تدریس غیرمستقیم^(۳۳)

نماینده مدل: کارل راجرز^(۳۴)
تاکید مدل: این مدل بیشتر در روانشناسی صنعتی کاربرد دارد و تلاش این مدل بر این امر مبتنی است که شخصیت فرد به یک شخصیت خلاق و مبتکر و «گره گشای» تبدیل شود. از نمونه سوال‌هایی که برای ایجاد خلاقیت مطرح می‌کنند این سوال است که: «اگر شما به جای ماشین لباسشویی بودید، چه احساسی داشتید؟»

در این مدل، گردش‌های علمی و بازدیدهای دسته جمعی از موسسات، مدارس و کارخانها به منظور بدست آوردن راه‌های مناسب برای رفع مسائل و حل مشکلات

اممیت ویژه‌ای دارد. این مدل پیشنهاد مینماید حتیماً پس از هر گردش علمی یا بازدید دسته جمعی بایستی جلسه شکل داد و بحث و گفتگو کرد و در جهت «مساله‌گشایی» قسم برداشت. مدل مورد نظر، رشد و توسعه خلاقیت‌های گروهی را نیز مورد تاکید قرار میدهد.

۲ - مدل تدریس کلاسی^(۳۵)
نماینده مدل: ویلیام گلسر^(۳۶)
تاکید مدل: در این مدل به ادراک شخصی، مسؤولیت شخصی و رشد فردی توجه شایانی می‌شود. گلسر معتقد است که تکرار و تمرین در ایجاد عادات‌های مطلوب نقش خاصی دارد. بطور مثال جلسه‌های کلاسی باعث اجتماعی شدن شاگرد می‌شود.

۳ - مدل آگاه‌سازی^(۳۷)

نماینده مدل: ویلیام شاتز^(۳۸) - فربیتز

براز^(۳۹)

تاکید مدل: این مدل بر اعتلای رشد شخصی، افزایش روحیه و ظرفیت برای خودشکافی، خودآگاهی و همچنین فهم و درک متقابل در ارتباطات اجتماعی تاکید خاصی دارد. در این مدل می‌کوشند موقعیت‌های تربیتی خاصی ایجاد کنند که منجر به توسعه حساسیت و مقاومت فرد در مقابل برخی از امور گردد و فرد بتواند با خودآگاهی کامل در مقابل عوامل بازدارنده مقاومت کند و شخصیت واقعی خود را شناس دهد. روانشناسان انسان‌گرا و پیروان مکتب گستالت به این مدل توجه خاصی معطوف داشته‌اند.

۴ - مدل سینک‌تیکز. مدل رشد و توسعه خلاقیت^(۴۰)

نماینده مدل: ویلیام گوردون^(۴۱)

تاکید مدل: این مدل بیشتر در روانشناسی صنعتی کاربرد دارد و تلاش این مدل بر این امر مبتنی است که شخصیت فرد به یک شخصیت خلاق و مبتکر و «گره گشای» تبدیل شود. از نمونه سوال‌هایی که برای ایجاد خلاقیت مطرح می‌کنند این سوال است که: «اگر شما به جای ماشین لباسشویی بودید، چه احساسی داشتید؟»

در این مدل، گردش‌های علمی و بازدیدهای دسته جمعی از موسسات، مدارس و کارخانها به منظور بدست آوردن راه‌های مناسب برای رفع مسائل و حل مشکلات اهمیت ویژه‌ای دارد. این مدل پیشنهاد مینماید حتیماً پس از هر گردش علمی یا بازدید دسته جمعی بایستی جلسه شکل داد و بحث و گفتگو کرد و در جهت «مسئله‌گشایی» قسم برداشت. مدل مورد نظر، رشد و توسعه خلاقیت‌های گروهی را نیز مورد تاکید قرار میدهد.

۵ - مدل نظامهای ادراکی^(۴۲)

نماینده مدل: دیوید هانت^(۴۳)

تاکید مدل: افزایش انعطاف‌پذیری و جامیت شخصیت (به اصطلاح، همه فن حریف بودن) به ویژه از طریق انطباق دادن شرایط محیطی با موقعیت یادگیرنده‌گان از جمله هدفهای عده این مدل می‌باشد.

چهار - مدل‌هایی که روی اصلاح رفتار جهت‌گیری می‌کنند:

مدل شرطی نسدن عاملی^(۴۴)

نماینده مدل: بی، اف، اسکنبر^(۴۵) - چیمز پوفام^(۴۶) - روبرت می‌گر^(۴۷) - آبرت بندورا^(۴۸)

تاکید مدل: این مدل روی هدفهای رفتاری، رشد و توسعه، تغییر، ایقاء و تقویت رفتارهای مطلوب به منظور ایفاء نقش‌های فردی و اجتماعی و نظایر آن تکیه می‌کند. امیداست به یاری حضرت حق در آینده‌منزدیک هریک‌از مدل‌های تدریس که از نظر توان گذشت، به تفصیل مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

▼ «یادداشتها»

1. Models of Teaching.

2. Joyce, Bruce, & Weil, Marsha (1972)

Models of Teaching.

Englewood Cliffs, N.J.: Prentice – Hall.

3. Inductive Teaching Model.

4. Hilda Taba.

5. Inquiry Training Model.

6. J. Richard Suchman.

7. Science Inquiry Model.

8. Joseph Schwab.

9. Concept Attainment Model.

10. Jerome S. Bruner.

11. Principle Learning Model

12. Robert Gane

بقیه سرمهقاله

بارنشست و پیروزی انقلاب اسلامی را ثمرداد.
وهم از این رو شگفتی آور نیست که می بینیم
از همان آغاز طلوع این فجر امید، همه مظاہر
کفر و بیداد از ابرقدرت‌های شرق و غرب،
صهیونیسم بین‌الملل و ارتاجاع منطقه گرفته
تامز دوران داخلی آنها: زراندوزان، رفاه
طلبان، کاخ‌نشینان، عیاشان و مروجان فحشائی
فساد، علیه‌آن بسیج شدماند. گویند جنگ
احزاب دیگری در گرفته و تمامی باطل در برابر
تمامی حق قد علم کرد ما است!

در چنین شرایطی، آنهایی می‌توانند این
حرکت سازنده و توفنده را دامنه‌هند و به پیش
رانند و آرمان انبیاء الهی را تحقق بخشنده
به پیروزی نهایی حق علیه‌باطل ایمان داشته
باشند و علاوه بر آن مقاوم و مستوه در برآورده
مدافعان استکبار والحادجهانی بایستندواز در
افتادن باقدرت‌های پرسروصدای دنیوی نهراستند.
وظیفه خطیر سازنده و پیروش چنین
ادامه‌دهنگان حركت آفرینی—کعبه حکم
تجربه تاریخی‌بیشتر از محروم و مستضعفان
جامعه‌اند—به عهده معلمان آگاه، متقدی و
تلاشگر است، تا نهال‌های خرم فرزندان
انقلاب اسلامی را بیاری‌کنند و آنها درختان
تنا و پر شمری سازند که باغبانان را به شگفتی
وا دارند و کفار و منافقان را به خشم و غیظ فرو
برند.

امیداست مسوولان مملکت و اداره‌های کنندگان
دستگاه آوز شوپرورش نیز در کنار ارج گزاردن
بیانی به مقام معلم، با برنامه‌ریزی‌های حساب
شدۀ مکانات لازم را برای تحقیق این هدف در
اختیار معلمان قرار دهند.

با توان عهد کمدر وادی ایمان بستیم
همچو موسی ارنی گوی بهمیقات بریم

زراندوزی والیان و دولتمردان از طرف دیگر
باعت شد که مسلمانان زیرستم برآ شویندو با
برانداختن نظام سابق، حاکمیت جامعه
اسلامی را به صاحب مقام ولایت و خلافت
بسپارند. جریان استکبار والحاد آسیمه‌سریه
تکاپو افتاد، چهره‌های بهظاهر مبارز و خوشنام!
طلب پست و مقام کردن و چون پاسخ مساعدی
شنیدند، پیمان شکستند و جنگ جمل را به
راهانداختند، در فضایی از تبلیغات زهرآگین
فاسطین و باپول و نقشه‌آنها، مقدس‌آبهای
مرتجم، بادم زدن از حکم خدا، مولای منقیان
را در مسجد کوفه به شهادت رساندند و بساط
سلطنت موروشی اموی را در همه سرزمینهای
اسلامی مستقر ساختند! بیم آن می‌رفت که
پس از مدتی فروغ آیات الهی به خاموشی
گراید و ظلمت جهل و کفر و ستم هم‌جا را
فرانگیرد.

خطر بس سهمگین و عظیم بود و برای
مقابله، قیامی خونین و خالصانه را می‌طلبد.
حسین بن علی (ع) که سنتگینی رسالت همه
انبیاء و اوصیای الهی را بروش خود احساس
می‌کرد، برای اصلاح امت جدش و نجات
بشریت بپا خاست و همچون اسماعیل به قربانگاه
عشق و اخلاص شنافت و با قربانی کردن خود
فرزندان و یارانش مصدق "فدبیه بذبح
عظیم" شد. از آن زمان به بعد هر قطعه‌ای از
سرزمین بهناور اسلام کربلا یی شدو هر روز
عاشوری، تا این‌که گردونه‌زمان به ۲۲ بهمن
۱۳۵۷ درسید. براستی می‌توان گفت اکرم بازه
مستمری‌با اداران توحید در برابر نگهبانان
شب دیجور شرک و طغیان، در نیمروز عاشورا،
با وجود رسید، این نهال عاشورا بود که در
طول تاریخ زنده‌تر و شاداب‌تر سرکشید و به
بالندگی خود ادامه داد تا سرانجام به

13. Signal Learning.
14. Problem Solving Learning.
15. Cognitive Developmental Model.
16. Jean Piaget.
17. Irving Sigel.
18. Lawrence Kohlberg.
19. Cognitive Structures.
20. Advance Organizer Model.
21. David Ausubel.
22. The Jurisprudential Model.
23. Donald Oliver.
24. James P. Shaver.
25. Group Investigation Model.
26. Herbert Thelen.
27. John Dewey.
28. Social Inquiry Model.
29. Byron Massialas.
30. Benjamin Cox.
31. Laboratory Model.
32. Sensitivity or T-group Method.
33. Non-directive Teaching Model.
34. Carl Rogers.
35. Classroom Meeting Model.
36. William Glasser.
37. Awareness Training Model.
38. William Schutz.
39. Fritz Perls.
40. Synectics: A Model to Develop Creativity.
41. William Gordon.
42. Conceptual Systems Model.
43. David Hunt.
44. Operant Conditioning Model.
54. B.F. Skinner.
46. James Popham.
47. Robert Mager.
48. Albert Bandura.